

Victor-M. Amela – Ima Sanchís – Lluís Amiguet

Herwig Czech, doctor en Història, expert en medicina del Tercer Reich

Tinc 45 anys. **Austríac**. Soc investigador postdoctoral a la Universitat Mèdica de Viena, però fa nou mesos que soc a la Universitat de Berlín investigant la història de la neurociència durant el Tercer Reich. **M'alarmen el canvi climàtic i la creixent inestabilitat dels sistemes mundials**. Soc ateu

“No tots els científics eren nazis, però molts van aprofitar la conjuntura”

KIM MANRESA

Estudia l'explotació de cervells víctimes del nazisme?

Sí, durant i després de la Segona Guerra Mundial, a importants institucions científiques. Un gran projecte de la Universitat Mèdica de Viena, la d'Oxford Brookes, l'Acadèmia de Ciències Nacional d'Alemanya i la Universitat Tècnica de Munic.

Encara hi ha restes de col·leccions de cervells de nens i adults.

És veritat, la Societat Max Planck, implicada en la investigació, conservava fragments de cervells d'un gran nombre de nens i adults matats perquè tenien malalties mentals. Aquelles mostres es van continuar utilitzant per fer estudis científics fins als anys vuitanta.

Cervells de víctimes de l'eutanàsia nazi utilitzats per científics nazis?

No hi havia una distinció clara entre la ciència neta i la nazi; és a dir, es podia practicar una ciència vàlida sota criteris purament científics amb cervells obtinguts d'una manera no ètica.

Neuròlegs prestigiosos?

El cap del departament de neuropatologia de l'Institut Kaiser Guillem per a la Investigació del Cervell de Berlín, Julius Hallervorden, reconegut científic, va estar esperant que possessin

fi a la vida, en una cambra de gas a prop de Berlín, de 50 nens escollits amb finalitats científiques. Va obtenir els cervells immediatament després de la seva mort.

Quines eren les finalitats científiques?

Investigar sobre les patologies cerebrals, però també l'eugenèsia, la idea de la genètica preventiva.

El fi justifica els mitjans?

Va ser l'explotació d'un crim a gran escala, i si la ciència perd de vista aquestes demarcacions ètiques, es corromp.

I va ser habitual a l'època? Fins i tot a les universitats?

En aquest projecte, investiguem instituts fora del sistema universitari, però hi ha exemples dins de les universitats. August Hirt, professor d'anatomia, un dels acusats a Nuremberg si no hagués mort, que col·leccionava esquelets jueus, era responsable de la mort de 86 persones intentant documentar les diferències anatòmiques de la raça jueva.

Estaven obsessionats que eren diferents, però és curiós venint de la ciència.

La psicosi no és una explicació suficient per al que va passar. És més complicat, són més a prop del nostre pensament del que volem admetre.

Sobre ciència i ètica

Dedicar-se a estudiar la història de la medicina i el nacionalisme a Àustria no és una tasca fàcil, molta gent encara s'hi resisteix, però Czech persisteix i la seva producció científica és indiscutible. Al seu últim llibre, *Hans Asperger, autismo y Tercer Reich* (NED), Czech desmunta la impecable biografia d'aquest pediatre que havia aconseguit passar a la història com un heroi antinazi. Però Asperger va diagnosticar molts casos de nens amb problemes psiquiàtrics “no educables” i fins i tot en va enviar alguns a Am Spiegelgrund, clínica on entre el 1940 i el 1945 van assassinar 800 nens amb sobredosis de drogues o per altres mitjans. “El cas d'Asperger demostra una vegada més que no cal ser un gran criminal ni tenir una vocació de ser-ho per ser part significativa d'un sistema criminal”.

No tots els científics eren nazis, però molts van aprofitar la conjuntura.

Al final som nosaltres, els humans, els que ho vam fer.

Sí. Per això ens cal transparència radical. Puc acceptar altres punts de vista i discutir-los, però no accepto el “no ho volem saber”. Jo ho vull saber, si hi ha un arxiu tancat, vull obrir-lo. D'alguna manera jo faig autòpsia dels arxius, i de vegades no t'ho posen fàcil.

Fa vint anys que estudia la història de la medicina i el nacionalsocialisme.

Vaig començar investigant els serveis de salut pública, una cosa molt poc vistosa, i va resultar que, des del 1935 fins al 1945, l'Alemanya nazi va construir una xarxa d'oficines de salut pública que, amb aquell nom tan innocu, es va dedicar sistemàticament a millorar la raça.

De què estem parlant?

D'eutanàsia de nens, esterilització forçada, polítiques de matrimoni... La salut i l'existència biològica de la població es van convertir en un objectiu d'intervenció. El tema va molt més enllà dels judicis de Nuremberg.

La institució mèdica prefereix no furgar-hi?

Ho preferia. En els últims 20 anys el tema ha estat centre d'atenció després d'anys d'ignorància.

Per què una societat normalitza coses que èticament són reprovables?

Fins als anys noranta vam tenir aquelles mateixes persones que van aprofitar la conjuntura per a les seves investigacions o els seus deixebles immediats en posicions de poder, així que no obrien els arxius, i aquella part de la història no es podia escriure.

Doni-me'n un exemple.

Heinrich Gross era un psiquiatre austríac, metge principal de la clínica d'eutanàsia infantil Am Spiegelgrund, responsable de la mort amb somnífers de 800 criatures a Viena. Després de la guerra es va convertir en un dels psiquiatres més coneguts d'Àustria i va publicar dotzenes d'articles sobre els cervells dels infants que havia ajudat a matar.

Vuit-cents són molts.

Viena era un centre d'eutanàsia infantil. Am Spiegelgrund formava part del projecte Aktion T4, que va exterminar 70.000 malalts mentals en cambres de gas. L'oficina central estava ubicada a casa d'un jueu expulsat, on avui hi ha la Filharmonia de Berlín. Va ser el primer pas cap a l'Holocaust, allà es va desenvolupar el mètode per matar milers de persones.

Hans Asperger tampoc no era el Schindler dels nens autistes...

La llegenda blanca que sobre Asperger s'estava establint no està basada en la realitat històrica. Han hagut de passar setanta anys després de la guerra per poder consultar els documents que demostren que va col·laborar en el programa d'eutanàsia nazi i va decidir sobre la vida de nens i nenes després d'enviar-los a Am Spiegelgrund.

Ima Sanchís

Subscriu-te a La Vanguardia per 39 € i emporta't 3 GRANS REGALS d'Abacus Cooperativa

Tot per només
39€
+ regal valorat en 129€

Subscripció a La Vanguardia edició impresa i digital de dilluns a diumenge, per 39 €/mes

Truca ara al
933 481 482

Sense compromís de permanència!

LA VANGUARDIA

Vicens Vives

Abacus
Cooperativa